

Հայաստանի կենսաբ. հանդես, 1 (73), 2021

ԱՆՄՆԱՑՈՐԴ ՆՎԻՐՈՒՄ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆԸ (պրոֆեսոր Արմեն Թռչունյանի հիշատակին)

Հայաստանի Հանրապետության գիտակրթական համակարգը ծանր կորուստ կրեց: 2020 թվականի նոյեմբերին կյանքից վաղաժամ հեռացավ ԵՊՀ կենսաքիմիայի, մանրէաբանության և կենսատեխնոլոգիայի ամբիոնի վարիչ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, կենսաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Արմեն Համբարձումի Թռչունյանը: Պրոֆեսոր Արմեն Թռչունյանը ֆիզիկաքիմիական կենսաբանության, մանրէաբանության, կենսատեխնոլոգիայի ոլորտների խոշոր գիտնական էր, ում համբավը տասնամյակներ առաջ արդեն տարածված էր Հայաստանի սահմաններից դուրս:

Արմեն Համբարձումի Թռչունյանը ծնվել է 1956 թվականին Երևանում, մտավորականի ընտանիքում: Գերազանց առաջադիմությամբ ավարտել է միջնակարգը, այնուհետև նույնպես գերազանց առաջադիմությամբ՝ նաև ԵՊՀ

կենսաֆիզիկայի բաժինը, ընդունվել ասպիրանտուրա, պաշտպանել թեկնածուականատենախոսությունը և սկսել աշխատել կենսաֆիզիկայի ամբիոնում՝ որպես գիտաշխատող: Բավական երիտասարդ տարիքում՝ 33 տարեկանում, պաշտպանել է դոկտորական ատենախոսությունը և շարունակել իր գիտական գործունեությունը կենսաֆիզիկայի ամբիոնում՝ որպես գիտաշխատող՝ գործուղվելով և գիտահետազոտական աշխատանք կատարելով, դասախոսություններով հանդես գալով ԱՄՆ-ի, Ճապոնիայի, Անգլիայի, Գերմանիայի և այլ երկրների առաջնակարգ գիտակրթական կենտրոններում: 1993 թվականից Արմեն Թռչունյանը կենսաֆիզիկայի ամբիոնի պրոֆեսոր էր:

2001-2002 թվականներին նա աշխատանքի է անցնում որպես ՀՀ ԿԳՆ գիտության և գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստման վարչության պետ, իսկ 2002-2010 թվականներին՝ ՀՀ բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի նախագահ: Այս տասնամյակն արժանահիշատակ է այն առումով, որ այդ տարիներին դրսևորվեցին Արմեն Թռչունյանի գիտակազմակերպչական լուրջ ունակությունները՝ իրականացնելով պատասխանատու վարչարարական աշխատանքներ նախարարությունում, նա ոչ միայն չիզեց կապը հարազատ ամբիոնի հետ, այլև շարունակում էր դասավանդել համալսարանում և միաժամանակ հաջողությամբ ղեկավարել կենսաֆիզիկայի ամբիոնի գիտահետազոտական լաբորատորիայում գործող իր գիտական խումբը, անում էր ամեն ինչ, որպեսզի խմբի գիտաշխատողները չիջեցնեն հետազոտությունների ինտենսիվությունը:

Վերադառնալով հարազատ համալսարան՝ նա 2011 թվականից ղեկավարում է մանրէաբանության, բույսերի և մանրէների կենսատեխնոլոգիայի ամբիոնը, այնուհետև ֆակուլտետի երկու ամբիոնների միացման արդյունքում ընտրվում է կենսաքիմիայի,

մանրէաբանության և կենսատեխնոլոգիայի միացյալ ամբիոնի վարիչ, որտեղ աշխատում է մինչև կյանքի վերջը:

Արմեն Թադևոսյանը 2015թ.-ից զբաղեցնում է նաև ԵՊՀ կենսաբանության ֆակուլտետում գործող կենսաբանության գ/հ ինստիտուտի մանրէաբանության, կենսա-էներգետիկայի և կենսատեխնոլոգիայի գիտական լաբորատորիայի ղեկավարի պաշտոնը:

Արմեն Թադևոսյանը խոշոր գիտնական էր, գիտակրթական գործունեության հմուտ կազմակերպիչ, զարմանալի և աներևակայելի բարձր արդյունավետություն ունեցող մասնագետ: Իր ավելի քան 40-ամյա գիտակրթական գործունեության ընթացքում 700-ից ավելի հրատարակությունների հեղինակ էր, դրանց թվում՝ գիտական հոդվածներ, գիտաժողովների նյութեր, թեզիսներ, մենագրություններ, ինչպես նաև բուհական և դպրոցական դասագրքեր ու ձեռնարկներ: Արժանահիշատակն այն է, որ գիտական հոդվածների մեծամասնությունը հրատարակված է արտասահմանյան բարձր գիտական վարկանիշ ունեցող ամսագրերում: Այս չափանիշով Արմեն Թադևոսյանը հայաստանցի բնագետ-գիտնականների առաջատարն էր վերջին տասնամյակում, ինչում կարելի է համոզվել՝ ծանոթանալով ՀՀ ԳԱԱ անդամների տարեկան հակիրճ հաշվետվություններին:

Նա ստեղծել է գիտության մեջ ուրույն ավանդույթներով դպրոց: Ամսագրորդ Նվիրումով կրթել է բազմաթիվ երիտասարդների, կյանքի կոչել մանրէաբանության, կենսաբանության, կենսատեխնոլոգիայի, կենսաֆիզիկայի բնագավառներում տեղական և միջազգային նշանակության գիտակրթական բազմաթիվ նախագծեր: Պրոֆեսոր Թադևոսյանի խորհրդատվությամբ և ղեկավարությամբ մոտ երեք տասնյակ մասնագետներ պաշտպանել են դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսություններ: Նա անդամակցել է տեղական և միջազգային բազմաթիվ գիտական ընկերությունների, հանդիսացել է հեղինակավոր միջազգային ամսագրերի խմբագրական կոլեգիաների անդամ:

Պրոֆեսոր Թադևոսյանի գիտակրթական գործունեությունն ըստ արժանվույն գնահատվել է թե Հայաստանում, և թե նրա սահմաններից դուրս: Այսպես, 2003 թվականին նա արժանացել է բնագիտության ասպարեզում ՀՀ նախագահի մրցանակին, 2006 թվականին ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, 2019-ին արժանացել է ՀՀ գիտության վաստակավոր գործչի կոչման: Պրոֆեսոր Թադևոսյանն արժանացել է նաև Հայաստանի ԿԳ նախարարության, Հայաստանի վեց բուհերի և այլ կազմակերպությունների մոտ մեկ տասնյակ ոսկե մեդալների և հուշամեդալների: Առանձնապես տպավորիչ են պրոֆեսոր Թադևոսյանի ստացած արտասահմանյան պարգևները, որոնք նույնպես բազմաթիվ են և վկայում են միջազգային գիտական հանրության պրոֆեսոր Թադևոսյանի բարձր հեղինակության մասին: Դրանց թվում են՝ Ջրածնի էներգիայի միջազգային ասոցիացիայի «Ակնառու ծառայությունների համար» մրցանակը (2014թ.), Ամերիկայի կենսագրական ինստիտուտի Գերազանցության գիտական մրցանակը (2011թ.), Ամերիկայի մանրէաբանության ընկերության «Մոգելիո Շեխտերի անվան մրցանակը»՝ մանրէաբանական գիտության, կրթության և տեխնոլոգիաների առաջընթացին նպաստելու համար, Ամերիկայի մանրէաբանության ընկերության մրցանակը՝ գիտական կադրերի ղեկավարման համար (2011թ.): Արժանացել է նաև բազմաթիվ շքանշանների՝ Միխայիլ Լոմոնոսովի (Ռուսաստան, 2007թ.), Պատվո հաչի (Գերմանիա, 2004թ.), բազմաթիվ մեդալների՝ Ռոբերտ Կոխի (2011թ.), Խաչատուր Աբովյանի (2010թ.), Ռուսաստանի հայերի միության հոբելյանական (2010թ.), Մարշալ Բադրամյանի (2009թ.), Վլադիմիր Նեդոսկու (2008թ.), Ռուդոլֆ Վիրխովի (2003թ.), ակադեմիկոս Սիսակյանի (2007թ.) և այլն:

Զափազանց ծավալուն է և բազմաբովանդակ պրոֆեսոր Արմեն Թադևոսյանի գիտակրթական գործունեությունը: Նա կարողացավ գիտական լուրջ հաջողությունների հասնել՝ դառնալով իր ոլորտի միջազգային լայն ճանաչում ունեցող գիտնական: Պատահական չէ, որ նրա վաղաժամ մահը ուշադրության արժանացավ նաև արտասահմանում. նշեմ մասնավորապես մահախոսականները “FEMS Microbiology Letters” ամսագրում, ինչպես նաև “Hydrogen Energy” ամսագրում, որտեղ բարձր գնահատական է տրվում նրա գիտակրթական գործունեությանը, “...he was a big man for science making it public...”, ասվում է երկրորդ մահախոսականում, այնուհետև եզրափակելով, որ «Արմեն Թադևոսյանը ընդմիջտ կմնա մեր հիշողություններում որպես էներգիայով լի,

կենսախիղ, խստապահանջ գիտական մոտեցումներ ունեցող մարդ, ում անխոնջ և անշահախնդիր ջանքերն ուղղված էին դեպի գիտության զարգացում...»։ Հիրավի, ճշգրիտ գնահատական։ Ավելացնեմ նաև, որ հիմք ընդունելով ՀՀ վարչապետի միջնորդությունը, ՀՀ Նախագահի հրամանագրով գիտության և կրթության բնագավառներում ներդրած ավանդի և երկարամյա անձնուրաց աշխատանքի համար պրոֆեսոր Արմեն Թադևոսյանը հետմահու պարգևատրվեց հայրենիքին մատուցած ծառայությունների համար 1-ին աստիճանի մեդալով։

Արմեն Թադևոսյանը երջանիկ էր նաև ընտանիքում՝ գերազանց ամուսին և գերազանց հայր։ Նրա որդին՝ Կարեն Թադևոսյանը, գիտությունների երիտասարդ դոկտոր է և իր հոր արժանի հետևորդը։ Ներկայումս նա փոխարինում է Արմեն Թադևոսյանին՝ ղեկավարելով ամբիոնը և գիտական լաբորատորիան։ Հուսով եմ, որ նա ամբիոնի և գիտական լաբորատորիայի խոստումնալից մասնագետների հետ միասին կշարունակի հոր ավանդույթները՝ ցուցաբերելով աշխատասիրություն, նպատակասլացություն, խոր գիտելիքներ, պատասխանատվության մեծ զգացում՝ այն ամենը, ինչն առավել բնորոշ էր Արմեն Համբարձումի Թադևոսյանին։

ԵՊՀ կենսաբանության ֆակուլտետի ղեկան՝

ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Է.Ս.Գևորգյան